

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Solvuntur objectiones

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

cognitum ut tale, fugiat & repudiet: Ergo & quod eligat minus bonum, relicto meliori. Major patet: electio enim, si proprie sumatur, est acceptio unius præ alio, id est acceptio unius, repudiando alterum. Minor verò suadetur: Objectum nolitiois & fugæ, est malum ut tale, sicut objectum prosecutionis est bonum: Sed medium magis bonum & utile, nec in se, nec in ordine ad minus utile, potest habere rationem mali: Ergo non potest à voluntate rejici.

Dico secundò: Si duo media omnino æqualia proponuntur, neutrum potest eligi, donec intellectus in uno aliquam rationem seu convenientiam excogitet, ob quam præmineat & præponderet alteri. Ita colligitur ex D. Thomæ artic. 6. ad 3. ubi totam rationem eligendi unum præ alio, reducit ad diversam considerationem, quæ potest aliquid magis eminere, & flexere voluntatem. Idem videntur docuisse plures ex antiquis Philosophis: nam ex Platone refert D. Thomas loco citato in argumento 3. & ex Anaximandro Aristoteles 2. de cælo textu 75. & 90. quod si famelicò poneretur duplex cibus æqualis, & in æquali distantia, non magis moveretur ad unum, quam ad alium. Similiter dicebant capillum ex omni parte æqualiter distentum, non posse ulla vi rumpi, quia non est major ratio ob quam ex una parte potius quam ex alia rumpatur, per omnem autem partem simul rumpi non potest. Ex quo inferebant, eadem ratione non moveri terram in medio positam, quia non est major ratio, quare moveatur ad unam potius quam ad aliam partem. Denique si daretur corpus æqualiter grave & leve, non ascenderet neque descenderet: quia non esset major ratio cur potius sursum quam deorsum ferretur, vel e contra. Sed quicquid sit de his exemplis, de quibus disputant Philosophi:

Probatur conclusio ratione fundamentali: Quamdiu potentia indifferens non determinatur ad unam partem; nulla sequitur operatio: Sed dum voluntati proponuntur duo media omnino æqualia, nihil est per quod voluntas determinetur ad eligendum unum potius quam aliud: Ergo neutrum tunc potest à voluntate eligi. Major sufficienter demonstrata fuit supra disp. 6. art. 2. §. 8. agendo de necessitate prædeterminationis in ordine ad causas liberas. Minor verò suadetur: nam in eo casu voluntas non determinatur ab ipso objecto; cum enim supponamus illa bona esse omnino æqualia, non est potior ratio quare unum potius quam aliud eam determinet: non determinatur etiam ab intellectu, quia intellectus aliter non determinat voluntatem, quam proponendo objectum: neque etiam determinatur à seipsa, ratione libertatis quæ poisset: Tum quia cum voluntas sit appetitus rationalis, sequens ductum rationis, & cognitionem intellectus, nunquam potest se determinare ad id quod ut omnino æquale & indifferens ipsi ab intellectu proponitur: Tum etiam, quia ut docet S. Thomas 2. 2. quæst. 19. art. 3. ad 5. & 3. contra gent. cap. 2. & 2. physic. lect. 8. cujus verba loco supra citato retulimus, à causa contingente & se habente ad utrumlibet non exit actio determinata, nisi prius determinetur ab alio: Ergo dum voluntati proponuntur duo media omnino æqualia, nihil est per quod voluntas determinetur ad eligendum unum potius quam aliud.

Respondent Adversarij ex Sociniano lib. 9. metaph. quæst. 14. quod potentia contingenter se

Tom. III.

habentes ad plura, sunt in duplici differentia: quædam sunt potentia imperfecta, & pure passiva, qualis est materia prima in ordine ad diversas formas, & superficies corporis in ordine ad albedinem & nigredinem; & talis potentia non potest ad alteram partem se determinare; sed oportet quod determinetur ab alio: alia sunt potentia perfecta, quæ ex se habent aliquid activitatis, quia non sunt potentia pure passiva, sed etiam activa; & huiusmodi potentia possunt seipsas determinare ad aliam partem; quia licet formaliter sint in potentia, sunt tamen virtualiter in actu, & talis est voluntas.

Sed hæc solutio stare non potest: Primò, quia D. Thomas loco citatis expressè loquitur de voluntate creata.

Secundò, quia Commentator 2. physic. textu 48. sic ait: *Ab eo quod est ad utrumlibet non sequitur aliqua actio, nisi ab aliquo alio inclinetur ad unum.* Et D. Thomas 3. contra gent. cap. 2. *Quod indifferenter se habet ad multa, non magis unum eorum operatur, quam aliud: unde à contingenti ad utrumque non sequitur aliquis effectus, nisi per aliquid quod determinetur ad unum.* Sed quod est indifferens solum passivè, ut materia prima, non operatur, nec ab eo exit aliqua actio aut effectus, ut patet: Ergo dictum illud Commentatoris & D. Thomæ de indifferenti solum passivè glossari nequit.

Tertiò, Licet voluntas non sit potentia merè passiva, sed etiam activa, non est tamen prima causa suæ determinationis: Ergo prima radix, quare vult hoc medium potius quam illud, non est quia vult, sed oportet assignare aliquid extra ipsam à quo moveatur in tali electione, quod in ordine causæ primæ & universalis est Deus, in ordine verò causarum secundarum & particularium, major bonitas unius respectu alterius ab intellectu proposita.

Quartò, Voluntas utrumque habet, & quod sit potentia activa, quatenus producit & eligit proprium actum, & passiva, quatenus movetur ab ipso objecto: Ergo prius naturà quam ipsa activè producat suum liberum consensum, oportet quod moveatur ab objecto ad hunc actum potius quam ad illum, seu ad eligendum hoc potius quam illud. Probatur consequentia: nam in potentiis, in quibus reperitur ratio activi & passivi, præcedit ordine naturæ ratio passivi rationem activi, ut patet in potentia visiva, quæ prius naturà patitur recipiendo species visibiles, quam agat producendo activè visionem.

§. III.

Solvuntur objectiones

PRÆCIPVVM fundamentum adversæ sententiæ sumitur ex libertate voluntatis, quæ non videtur posse stare, nisi ex duobus bonis æqualibus aut inæqualibus, sibi ab intellectu propositis, possit quodcumque voluerit eligere, alio relicto, & in quamlibet partem prohibito seipsam determinare. Unde sic potest argumentum confici: Duobus mediis æqualibus aut inæqualibus voluntati propositis, illa remanet libera quoad exercitium & specificationem: Ergo potest eligere quodcumque maluerit. Consequentia patet: libertas enim consistit in vi electiva, seu in potentia ad eligendum hoc vel il-

Aa ij

lud, prout voluntati placuerit. Antecedens etiam manifestum est, quia media illa sunt bona particularia & limitata: voluntas autem non potest necessitari nisi à bono in communi, vel ab ipso Deo clarè viso, quippe in quo nulla potest ratio mali seu disconvenientis apparere.

36 Facile tamen respondetur, concesso Antecedente, distinguendo Consequens: potest eligere quodcumque voluerit, manente iudicio practico æqualitatis aut minoritatis medij, nego: mutato tali iudicio, concedo. Solutio patet ex supra dictis: licet enim voluntas sit libera, quia tamen est potentia cæca, & appetitus rationalis, sequens ductum rationis, & tota ejus libertas à iudicio rationis tanquam à proxima radice procedit, non potest operari sine prævio iudicio rationis, ipsam movente in genere causæ finalis, & formalis extrinsecæ: unde sicut voluntas ex sua libertate non habet quod possit ferri in incognitam, sed potius hoc ejus naturæ & inclinationi repugnat; ita nec quod possit eligere id quod intellectus per iudicium practicum representat ut minus bonum, & per consequens ut respiciendum.

37 Dices: Omnis suppositio antecedens, quæ non descendit à potestate seu libertate voluntatis, libertatem destruit; Sed iudicium illud practicum intellectus, dictans voluntati medium utilem, & convenientius esse eligendum, est aliqua suppositio antecedens electionem voluntatis, quæ ex ipsius libertate non oritur: Ergo destruit libertatem.

38 Respondeo data & non concessa Majori, de qua fusè diximus in tractatu de prædestinatione, negando Minorem: sicut enim intentio finis dependet à voluntate, ita & iudicium practicum de convenientiori medio eligendo descendit ex libertate voluntatis, quæ liberè voluit applicare intellectum ad consultandum de medijs: unde talis suppositio iudicij practici potest cessare, vel quia voluntas potest desistere ab intentione finis, vel etiam quia illà adhuc supposita, potest applicare intellectum ad inquirenda alia media, vel ad excogitandas alias rationes bonitatis & convenientiæ in medijs quæ minus bona apparebant, quibus moveatur ad ea eligenda. Quare adhuc facta suppositione illa iudicij practici de medio convenientiori, voluntas potest in sensu diviso & potentia antecedenti, alia media eligere; licet non possit simul stare iudicium de convenientiori medio eligendo, cum electione minus boni; alioquin voluntas non esset appetitus rationalis, quia non sequeretur ductum rationis & dictamen practicum intellectus.

39 Objicies secundò: Voluntas potest ferri per electionem in illud omne quod habet rationem boni utilis: Sed in medio æquali, aut etiam minus bono, ratio boni utilis reperitur: Ergo voluntas potest illud eligere.

40 Confirmatur: Si illud medium, quod est æquè vel minus utile, seorsim proponeretur voluntati sine alio medio æquè vel magis utili, voluntas posset illud eligere: Ergo etiam poterit eligi, quando proponitur simul cum alio æquali vel utiliori medio. Probatur Consequentia: quia per hoc quod jungatur seu conferatur cum alio æquali, vel utiliori, non amittit suam bonitatem, seu utilitatem quam habet ad finem, ratione cuius est eligibile.

41 Ad objectionem respondeo primò, volunta-

A tem posse ferri per electionem improprie sumptam, prout dicit amorem unius rei in ordine ad aliam, in illud omne quod habet rationem boni utilis; per electionem tamen strictè sumptam, prout dicit acceptionem unius præ alio ad finem obtinendum, de qua solum agimus in præsentì, solum possetendere in medium, quod per iudicium practicum intellectus, melius & convenientius iudicatur, juxta illud Aristotelis 3. Ethic. cap. 3. *Quod cæteris ex consulatione prætulimus, id eligibile est.* Unde ibidem cap. 2. asserit quod eligimus que magis scimus esse bona. Item Nislenus lib. 1. Philosophiæ cap. 4. & Damascenus lib. 2. fidei cap. 22. docent quod electio sequitur iudicium quò unum præfertur alteri. Ex quo intelliges volitionem unici medij non pertinere propriè ad electionem, sed ad consensum, nam ut infra dicemus, consensus & electio non distinguuntur per hoc quòd ille sit simplex, hæc verò efficax complacentia medij, sed quia ut docet D. Thomas inf. à quæst. 15. art. 1. ad 4. *Electio addit supra consensum quandam relationem respectu ejus cui aliquid præeligitur:* unde cum in volitione unici medij non sit talis relatio, ejusmodi volitio non erit propriè electio, sed consensus.

Respondeo secundò, de Majori, distinguendo Minorem: in medio æquali aut minus bono ratio boni utilis reperitur, si considerentur secundum se, seu seorsim, concedo: si comparentur ad aliud æquè vel magis bonum, nego: nam medium minus bonum, respectu melioris, induit rationem mali, ut supra ostendimus: æquale verò respectu æqualis se habet ut indifferens, quia non habet supra illud rationem quæ ei anteponatur. Per quod patet ad confirmationem.

Tertiò contra secundam conclusionem proponi solet hoc vulgare argumentum: Si homini proponuntur duo bona omni ex parte æqualia, v. g. famelicus duo panes vel cibi omnino æquales in quantitate, qualitate, & cæteris conditionibus, vel eligit alterum, aut utrumque, aut neutrum? Si primum, habetur intentum, tunc enim non ab aliqua majori bonitate propofita determinabitur voluntas, quia, ut supponimus, non datur, sed præcisè à se: secundum verò non potest stare, quia supponimus quòd illi famelicus non permittatur utrumquè panem tollere, sed alterum tantum: tertium denique non videtur probabile: ridiculum enim videtur quòd famelicus ille admittatur tantum malit in sua fame perire, quam cibum paratum attingere, seu eligere: Ergo &c.

Respondeo quòd tunc famelicus ille ex subito quodam motu & naturali impetu, absque deliberatione & rigoroſa electione, assumet unum ex illis panibus. Quod si vellit perfectè deliberare, & de melioritate cibi consulere, voluntas applicabit intellectum ad investigandum in uno ex illis medijs aliquam rationem boni & convenientis seu commodi, quæ emineat supra aliud, ut docet D. Thomas hic artic. 6. ad 3. Si autem post istam inquisitionem in neutro inveniat novam aliquam bonitatem, voluntas determinabitur vel à motivis extrinsecis, sicut sunt circumstantiæ aut aliæ conditiones occurrentes, vel experientia propriæ libertatis, quam poterit velle circa unum potius quam circa alterum exercere; & tunc ipsa libertas voluntatis non tenet solum ex parte principij elicitive electionis, sed etiam ex parte objecti, & habebit rationem motivi allicientis, & inclinantis ad eligendum

id quod ex sua intrinseca bonitate æquale & indifferens est, Et in hoc magna latet æquivocatio & hallucinatio apud Adversarios: cum enim voluntas eligat illud objectum, quia vult, & ly quia possit dicere & causam efficientem, seu elicentem & causam objectivam, seu allicientem; existimant non requiri, quod libertas voluntatis se habeat ut ratio motiva & alliciens, sed sufficere quod se habeat ut effectiva & eliciens sine novo motivo. Nos verò dicimus utrumque desiderari, & non sufficere ut libertas voluntatis effectivè, seu elicitivè ad talem electionem concurrat, sed insuper requiri, quod objectivè seu motivè in eam influat: quia homo non inveniens in minori aut æquali bono quod moveat sufficienter ex meritis objecti, apprehendit & proponit voluntati pro motivo eligendi suam libertatem, seu placitum gratuitum, quod applicat huic objecto, & ex tali applicatione facit quod præemineat, & magis ponderet, magisque voluntatem alliciat & inclinè, quam aliud magis vel æquè bonum: unde licet tunc eligat id quod minus est bonum ex parte rei electæ in se, semper tamen eligat id quod est majus & convenientius ex parte motivi.

Objicies quartò: Voluntas non est minus libera in electione mediiorum, quam in finis intentione: Sed potest intendere finem minus bonum, relicto meliori, & præferre matrimonium, v.g. celibatui aut religioni, quæ est multò perfectior: unde S. Thomas qu. 23. de verit. art. 8. dicit quod *Non est per veritatem electionis, si homo in appetendo præferat minus bonum majori bono; non enim tenetur homo proficere meliora semper in operando*: Ergo etiam potest eligere minus bonum, relicto meliori.

Respondeo concessà Majori, negando Minorè: eadem enim est ratio de intentione finis, ac de electione mediiorum; unde licet ex duobus finibus possit quis velle illum, qui secundum se & materialiter deterior est, semper tamen vult illum, qui ex parte motivi seu dictaminis judicatur melior, aut convenientior subjecto illum intendenti. Ad D. Thomam dicendum est, illum in eo loco solum docere quod non tenentur homines semper eligere meliora, v.g. statum religionis, sed rectè possunt eligere minus bona, puta statum conjugalem: verum licet qui elegit tunc statum conjugalem, relinquat quod melius est in se & quod melius judicatur iudicio speculativò, scilicet religionem; elegit tamen quod iudicio practico judicat hic & nunc sibi esse magis conveniens, scilicet uxorem ducere.

Objicies ultimò: Deus de facto elegit minus bonum, relicto meliori: Ergo à fortiori id potest voluntas humana. Consequentia patet: tum quia nostra voluntas est quædam participatio voluntatis divinæ: tum etiam quia voluntas Dei magis inclinata est ad bonum, quam voluntas hominis. Antecedens verò probatur: Deus elegit istum mundum condere; potius quam alium, & tamen potuit alios mundos in infinitum istò præstantiores creare, ut docet D. Thomas 1. p. qu. 25. art. 6. Item Christus potuit perfectiora sacramenta instituire, perfectiores Apostolos eligere, & sic de cæteris: Ergo Deus potest eligere, & de facto elegit minus bonum & perfectum, relicto meliori & perfectiori.

Respondeo primò, concessò Antecedenti, negando Consequentiam & paritatem: quia ut docet D. Thomas 1. p. qu. 20. art. 2. hæc est dif-

ferentia inter voluntatem Dei & nostram, quod voluntas divina non supponit, sed ponit bonitatem in rebus quas diligit & elegit; unde non ideo illas eligit, quia sunt magis bonæ; sed potius ex dilectione & electione Dei, majorem vel minorem prout vult bonitatem participantem.

Adde quod, cum Deus in operibus ad extra intendat manifestationem suæ gloriæ, quæ magis relucet in hoc quod per media magis improporcionata attingat finem quem intendit, non mirum quod interdum eligat creaturas minus nobiles & perfectas, & media quæ ex se videntur minus apta ad finem obtinendum: sicut quando per homines pauperes, indoctos, & inermes, fidei subjecit Reges, Oratores, & Philosophos, ac mundum universum. Unde Apostolos 1. ad Cor. 1. *Quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientia, & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia, &c.*

Secundò responderi potest, quod licet Deus non semper eligat aut faciat quod melius & convenientius est ex parte rei electæ, seu ex parte intrinsecæ bonitatis rei in se, bene tamen quod est melius ex parte motivi eligendi: quod motivum est sua libertas, seu placitum gratuitum suæ voluntatis, quod applicat objecto cui vult, & ex tali applicatione facit quod res in se minus bona, & perfecta entitativè, præemineat & in ordine eligibili præponderet meliori & perfectiori, ut antea exposuimus.

ARTICVLVS IV.

An supposita efficaci & absoluta intentione finis, si unum tantum occurrat medium ad illum obtinendum, voluntas ad ejus electionem necessitetur.

Artem negativam tenent Nominales, ut refert Suarez hic disp. 8. sect. 4. affirmativa tamen communis est apud Doctores tam domesticos, quam extraneos. Cum quibus.

Dico: Stante volitione efficaci finis necessariò sequitur electio medi, quod intellectus judicat esse unicum ad obtinendum finem. Ita colligitur ex D. Thoma hic artic. 6. ubi querit an homo eligat ex necessitate, & contra partem negativam, in cujus favorem absolutè concludit, objicit primò, sic se habere finem ad electionem, sicut principia ad conclusiones: ex principiis autem conclusionem necessariò moveri ad electionem: cui argumento respondet quod non semper ex principiis ex necessitate procedit conclusio, sed tunc solum quando principia non possunt esse vera non sit; & similiter non oportere quod semper ex fine insit homini necessitas ad eligendum ea quæ sunt ad finem, quia non omne quod est ad finem tale est, quod sine eo finis haberi non possit, aut si tale sit, non semper sub tali ratione consideratur. Quibus verbis insinuat Doctor Sanctus, quod si illud quod est ad finem sit tale, ut sine eo finis haberi non possit, debet necessariò eligi, supposità efficaci intentione finis. Unde 1. p. qu. 19. art. 3. sic ait: *Ea quæ sunt ad finem non necessariò volumus, volentes finem, nisi sine talia sine quibus finis esse non potest: sicut volumus cibum, volentes conservationem vite, & navem, volentes transire.*